

СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ ГАНДБОЛОМ У ПРОВІДНИХ КРАЇНАХ СВІТУ ТА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ТА ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ

Ірина ПАВЛЮК

Національний університет фізичного виховання і спорту України

Мета дослідження – визначити особливості функціонування гандболу у провідних країнах світу, а також проблеми його комерціалізації та професіоналізації і перспективи розвитку в Україні.

Задачі дослідження:

1. Дослідити організаційні системи функціонування гандболу в світі та напрями їх розвитку.
2. Визначити шляхи професіоналізації та комерціалізації системи організації та управління гандболу в Україні.

Методи дослідження.

- аналіз літературних джерел; нормативно-правових та регламентуючих документів;
- метод аналізу, синтезу та порівняння;
- соціологічні методи: опитування, бесіда, інтерв'ювання.
- методи математичної статистики (метод експертних оцінок).

Анотація. В статті проаналізовані особливості функціонування гандболу на міжнародному рівні в провідних країнах світу, обґрунтовані передумови його професіоналізації і комерціалізації, а також перспективи розвитку в Україні.

Ключові слова: гандбол, професіоналізація, комерціалізація.

Постановка проблеми. Економічні потрясіння 90-х років минулого століття наклали свій відбиток на усі сфери суспільного життя України [7, 10]. Серйозної шкоди було завдано як спорту вищих досягнень, так і масовому фізкультурному руху. Початок професіоналізації спорту вищих досягнень відбувався в умовах не сформованості загального бізнесового середовища нашої держави, критичного зниження купівельної спроможності пересічного громадянина [9, 10]. Найбільш актуальною ця проблема виявилась у командних видах спорту, в т.ч. і гандболі. Зниження фінансування спорту з боку держави, обумовило те, що визначальним джерелом доходів стала спонсорська допомога. Проте, сьогодні в Україні відсутня підтримка та сприятлива регулятивна політика пільг для спонсорів, а спортивні організації можуть приносити спонсорам лише емоційну віддачу [5, 9]. Найголовніше, що масовий дитячо-юнацький спорт, який, окрім виконання своєї прямої соціальної функції, має бути базою для спорту вищих досягнень, знаходиться у складному стані. Ускладнює ситуацію і низький розвиток матеріально-технічної бази, а також відсутність сучасних спортивних споруд. В Україні ведуться пошуки шляхів реорганізації та вдосконалення системи спорту в країні згідно до вимог сьогодення. Проте відсутність методології розвитку спорту ускладнює зазначені процеси [4, 5, 8, 11].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз літературних джерел свідчить про соціальну значущість сучасного спорту, про проблеми його модифікації, місце і роль гандболу в олімпійському русі, специфічних особливостях його розвитку, а саме: напрями комерціалізації і професіоналізації. Дослідження соціально-політичних, організаційно-правових і економічних основ олімпійського спорту присвячені міжнародній олімпійській системі та її загальній структурі. В області організаційних аспектів розвитку спортивних ігор, у тому числі і гандболу в системі міжнародного олімпійського руху дослідження не носили комплексного характеру, а розглядали окремі історичні факти, а також проблеми спортивної підготовки [11, 12].

Мета дослідження – визначити особливості функціонування гандболу у провідних країнах світу, а також проблеми його комерціалізації та професіоналізації і перспективи розвитку в Україні.

Задачі дослідження:

1. Дослідити організаційні системи функціонування гандболу в світі та напрями їх розвитку.
2. Визначити шляхи професіоналізації та комерціалізації системи організації та управління гандболу в Україні.

Методи дослідження.

- аналіз літературних джерел; нормативно-правових та регламентуючих документів;
- метод аналізу, синтезу та порівняння;
- соціологічні методи: опитування, бесіда, інтерв'ювання.
- методи математичної статистики (метод експертних оцінок).

Результати досліджень та їх обговорення. На сучасному етапі відзначається взаємодія олімпійського та професійного спорту, що здійснюється шляхом залучення талановитих і видатних спортсменів у професіонали, а також спільна участь спортсменів у змаганнях [9].

За спортивним і фінансовим показникам Німеччина, Іспанія і Франція лідуєть на світовій арені. Клуби зазначених країн мають в своєму розпорядженні ресурси для запрошення найсильніших гандболістів світу, інвестують кошти в залучення уболівальників і розробку маркетингових програм (табл. 1).

Таблиця 1

Країни – переможці Єврокубків, Чемпіонатів світу та Європи в період 2001 – 2006 рр.

Сезон	Країни-переможці та призери Єврокубків	Країни-переможці та призери Чемпіонатів Європи і світу
2001-02	Німеччина (2 виграні Єврокубки), Іспанія, Данія	ЧЄ-2002 Швеція-Германия-Данія
2002-03	Іспанія (2), Франція, Данія	ЧЄ-2003 Хорватія-Германия-Франція
2003-04	Німеччина, Іспанія, Швеція, Словенія	ЧЄ-2004 Німеччина-Словенія-Данія
2005-04	Іспанія (2), Німеччина, Швейцарія	ЧЄ-2005 Іспанія-Хорватія-Франція
2005-06	Іспанія, Німеччина, Росія, Румунія	ЧЄ-2006 Франція-Іспанія-Данія

Так, в Німеччині держава в особі федерального уряду, уряду Земель бере безпосередню участь у розвитку спорту в країні, проте спортивний рух очолюють громадські організації – Німецька спортивна рада (ДСБ) і Національний олімпійський комітет Німеччини. Сполучною ланкою між державою й спортом є німецька спортивна конференція. Низовою ланкою організаційної структури спорту Німеччини є спортивний клуб. Спортивні клуби поєднуються в Конфедерацію клубів і спортивні конфедерації Земель, які у свою чергу, поєднуються в спортивні федерації, і, нарешті, у ДСБ [1, 2].

Бундеслига в Німеччині (HBL GmbH) є членом Німецької гандбольної федерації (ДХБ) незалежною юридичною особою і згідно договору з ДХБ проводить змагання. В свою чергу ДХБ також займається розвитком гандболу в країні і організацією власних заходів.

Федеральна Бундеслига є вищою лігою в клубній системі і являє собою професійну лігу. В структурі Бундеслиги два дивізіони – Бундеслига 1 (18 клубів) і Бундеслига 2 (зони – «Північ» і «Південь», 39 клубів). В Бундеслизі 1 чемпіонат проводиться за круговою системою (без ігор плей-офф), а сезон завершується «Матчем Всіх зірок». Бундеслига 2 має аналогічний чемпіонат. Резервом для Бундеслиги є клуби, що виступають в регіональних змаганнях, які проводяться суб'єктами ДХБ.

Проте, професіоналізація німецького гандболу відзначається й на більш низькому рівні та знаходить своє проявлення в укладанні контракту між клубом і гравцем. Контракти укладаються терміном від 1 року до 3 роки.

Для підвищення рівня майстерності гандболістів, а також централізації підготовки в Німеччині створені центри підготовки спортсменів високого класу, які функціонують при участі Федерального комітету сприяння спорту вищих досягнень, ДСБ і від ділу спорту вищих досягнень НОК (рис. 1).

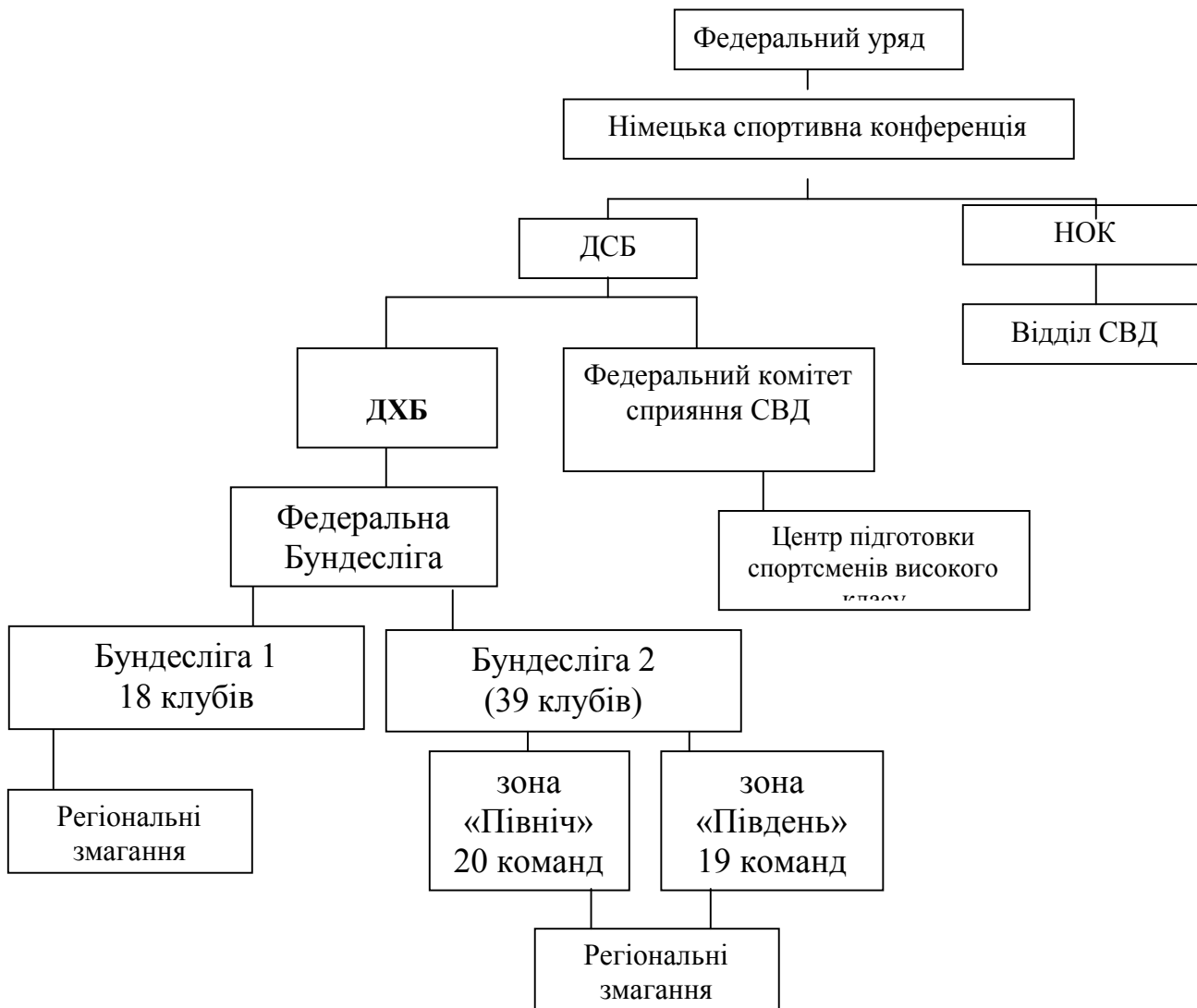

Рис. 1. Система підготовки гандболістів високого класу у Німеччині

Таким чином, організаційно-управлінська система гандболу в Німеччині побудована за принципом участі держави в його розвитку. Система підготовки гандболістів являє собою єдину вертикально-інтегровану систему, у якій відзначається централізація процесу підготовки. Розділ гандболу на олімпійський й професійний напрям здійснюється за таким критерієм, як рівень майстерності спортсменів. У результаті цього в Німеччині функціонує єдина система змагань, а професійний гандбол являє собою спорт вищих досягнень. Також слід зазначити, що для всієї системи німецького гандболу характерна його професіоналізація [3, 12].

Наступною країною – лідером світового гандболу є Іспанія. В Іспанії найсильніші клуби об'єднані в Асоціацію гандбольних клубів Іспанії (АСОБАЛ), яка є членом Королівської федерації гандболу (РФЕБМ). АСОБАЛ делеговані права на формування національної системи змагань, основою якої складає Чемпіонат Іспанії. В структурі АСОБАЛ 16 клубів, Чемпіонат розігрується за круговою системою (без плів-офф). Страхова компанія Allianz є титульним спонсором АСОБАЛ [12].

Для визначення об'єктивної ситуації, що склалася в гандболі було проведено анкетування, в якому взяли участь спортсменки національної збірної команди України.

В ході досліджень встановлено, що основними умовами функціонування гандболу є: популярність виду спорту (30%), наявність організаційно-управлінської структури (21%), наявність соціально-економічних умов (21%), наявність соціально-правового забезпечення (14%).

Отже для розвитку гандболу в країні одним із пріоритетних напрямків є популяризація виду спорту, реалізація якого можлива шляхом участі національних і комерційних каналів в трансляції матчів. Підтверджує це і міжнародний досвід. Так, матчі Ліги Allianz транслюються на центральному і регіональних іспанських каналах, згідно з угодою, що укладена між Французькою гандбольною федерацією (ФФГ) і Національною гандбольною лігою (ЛНХ) в 2002 році, матчі чемпіонату Франції транслюються каналом Eurosport France, а матчі Бундеслиги регулярно транслюються центральним каналом WDR і спортивним каналом DSF [12].

Також для розвитку гандболу заохочуються комерційні спонсори, як на міжнародному, так і на національних рівнях, серед яких виробники спортивного одягу, інвентарю, напоїв, електроніки та автомобілів. Так, спонсором Європейської Ліги Чемпіонів є фірма "Uniq" Чемпіонату світу 2001 (чол) – "Intersport", Чемпіонатів світу і Європи (чол., жін) – "Adidas", Чемпіонатів Європи 2006 (чол) – "Winterthur".

Слід зазначити, що для Європейського гандболу характерне програмування підготовки спортсменів, в найсильніших європейських чемпіонатах використовуються методики щодо підготовки гравців розроблені провідними фахівцями – вихідцями з Радянського Союзу. Проте, Україні ці напрацювання практично не застосовуються.

Аналізуючи розвиток гандболу в Україні, необхідно зазначити організаційно-управлінська система гандболу є сформованою системою олімпійського спорту, основними тенденціями розвитку якої є професіоналізація і комерціалізація. Показники розвитку спорту вищих досягнень гандболу в країні обумовлюють необхідність реорганізації і вдосконалення зазначеної системи [6, 8].

В Україні права на проведення чемпіонату України одноосібно належать ФГУ, а організацією чемпіонату займається Комісія з організації і проведення змагань, що входить до структури ФГУ. Основною умовою виступів клубів в Чемпіонаті України є виплата внеску за участь і відсутність заборгованостей перед ФГУ. Чоловіча гандбольна Суперліга налічує 10 команд, але більшість з них має фінансові труднощі і лише 2 клуби відповідають визначенню «професійний клуб». Проте проблемами сучасного українського гандболу є відсутність стабільного фінансування виду спорту, відповідних організаційних структур та клубів, відсутність необхідної кількості змагань, низький рівень розвитку дитячо-юнацького спорту, необхідність вдосконалення системи підготовки тренерів і суддів, проведення ефективної реклами і маркетингу [8].

Слід зазначити, що в жодному з 24 регіонів України які розвивають гандбол клубний гандбол цілеспрямовано не розвивається, професійний гандбол не популярний серед представників регіональної влади і бізнесу.

Також відсутні трансляції матчів Суперліги на центральних телевізійних каналах, що пов'язано з низькими телевізійними рейтингами гандболу. В даний момент спортивні програм и в ефірній сітці УТН складають 2,6% від загальної кількості програм, а на комерційних каналах транслюються національні чемпіонати закордонних країн ("Спорт 1", "Спорт 2", "Планета спорту Україна") [12].

Отже, створення системи регулярних трансляцій кращих матчів, вибір оптимального дня для телепоказів сприятиме підвищенню популярності гандболу, як з боку телеглядачів, так і бізнесменів, і як наслідок збільшенню рейтингів показів і формування вартості ТВ прав.

Висновки

Організаційно-управлінська система гандболу в європейських країнах побудована за принципом участі держави в його розвитку. Система підготовки гандболістів являє собою єдину вертикально-інтегровану систему, у якій відзначається централізація процесу підготовки. До проведення змагань залучають спонсори, а для популяризації гандболу серед населення створені регулярні трансляції матчів.

Аналіз соціально-економічних і політичних умов в Україні, тенденцій розвитку гандболу на міжнародному й національному рівнях визначили, що основними напрямками ре організації й удосконалення системи організації й керування гандболом є: створення професійної гандбольної ліги України, і місцеве фінансування державне фінансування, а також залучення приватних джерел фінансування, спонсорів; розробка Цільової комплексної програми розвитку гандболу, що спрямована на створення нових професійних клубів і виховання талановитих гравців і тренерів; розвиток дитячо-юнацького, резервного спорту і спорту вищих досягнень; підвищення результатів у міжнародних змаганнях всіх рівнів.

Література

1. *Антипов А.Ф.* Уловистова Н.В. Профессиональный спорт и закон // Теория и практика физической культуры. – 2001. – №11. – С. 19 – 21.
2. *Братановский С.Н.* Социально-правовые основы спортивного профессионализма // Теория и практика физ.культуры. – 1991. – №2. – С. 32 – 35.
3. *Гончаров В.Д.* Методология и процедура социального исследования физической культу - ры: Методические рекомендации. – Л., 1985. – 24 с.
4. *Гуськов С.И.* Регулирование отношений в игровых видах профессионального спорта. "США-ЭПП", 1991, N 12.
5. *Гуськов С.И.* Организационные и социально-экономические основы развития профес - сионального спорта в США // Дис. ... д-ра пед наук. – К., 1992. – 510 с.
6. *Гуськов С.И., Соколов А.С.* Местные органы власти и спорт. – М., 1998. – 224 с.
7. *Зотова Ф.Р., Чинкин А.С.*, К вопросу о современных тенденциях развития спорта, тео - рия и практика физической культуры, научно -теоретический журнал №2 – 2001 г
8. *Малка Г.В.* Організація професійних клубів в умовах України // Слобожанський науко - спортивний вісник: Збірник наукових праць. – Х., 1988. – Вип. 1. – С. 64 – 66
9. *Переверзин И.И., Суслов Ф.П.* О структуре современного спорта высших достижений и социально-правовом статусе спортсменов профессионалов//теория и практика физ.культуры. – 2002 – №5 – С. 57 – 61
10. *Платонов В.Н.* Професіоналізація олімпійського спорту // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2005. – №1. – С. 3 – 8.
11. Профессиональный спорт : [Учебник для студентов высших учебных заведений физ. воспитания и спорта] / Под общей ред. С.И.Гуськова, В.Н.Платонова. – К.: Олимпийская литерату - ра, 2000. – 392 с.
12. www.sportcal.com

СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ І УПРАВЛІННЯ ГАНДБОЛОМ У ВЕДУЩИХ СТРАНАХ МИРА І В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ КОММЕРЦІАЛІЗАЦІЇ І ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ

Ірина ПАВЛЮК

Національний університет фізического воститання і спорту України

Цель исследования – определить особенности функционирования гандбола в ведущих стра - нах мира, а также проблемы его коммерциализации и профессионализации и перспективы развития в Украине.

Задачи исследования:

1. Исследовать организационные системы функционирования гандбола в мире и направления их развития.
2. Определить пути профессионализации и коммерциализации системы организации и управления гандбола в Украине.

Методы исследования.

- анализ литературных источников; нормативно-правовых и регламентирующих документов;
- метод анализа, синтеза и сравнения;
- социологические методы: опрос, беседа, интервьюирование.
- методы математической статистики (метод экспертных оценок).

Аннотация. В статье проанализированы особенности функционирования гандбола на международном уровне в ведущих странах мира, обоснованы предпосылки его профессионализации и коммерциализации, а также перспективы развития в Украине.

Ключевые слова. Гандбол, профессионализация, коммерциализация.

**LEADING COUNTRIES OF WORLD AND IN UKRAINE:
PROBLEMS OF COMMERCIALIZATION AND PROFESIONALIZATSII**

Iryna Pavlyuk

National University of Physical Education and Sport of Ukraine

Research purpose – to define the features of functioning of handball in the leading countries of world, and also problems of his commercialization and profesionalization and prospect of development in Ukraine.

Research tasks:

1. To explore the organizational systems of functioning of handball in the world of and directions of their development.
2. To define the ways of profesionalizatsii and commercialization of the system of organization and management of handball in Ukraine.

Research methods.

- analysis of literary sources; normative -legal and regulating documents;
- method of analysis, synthesis and comparison;
- sociological methods: questioning, conversation, interviewing.
- methods of mathematical statistics (method of expert estimations)

Summary. In the article are analyzed the features of functioning of handball at an international level in the leading countries of world, pre-conditions of its professionalize and commercialization are grounded, and also prospects of development in Ukraine.

Key words. Handball, professionalize, commercialization.